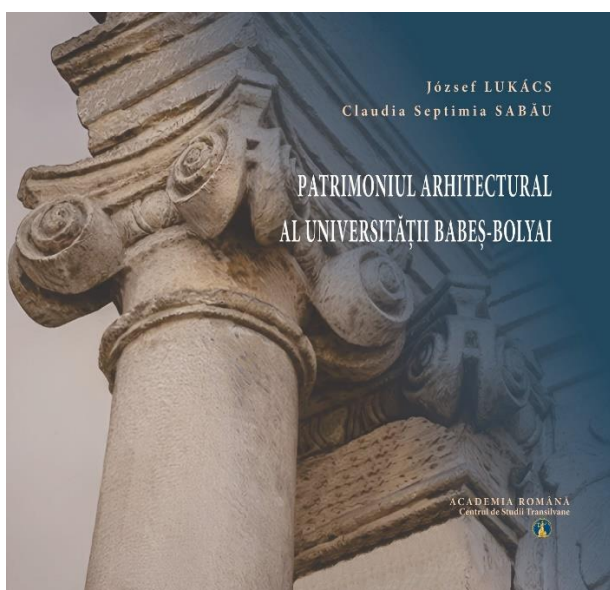

József Lukács, Claudia Septimia Sabău, PATRIMONIUL ARHITECTURAL AL UNIVERSITĂȚII BABEȘ-BOLYAI, Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2023, 124 p.

Recenzat de GELU TEAMPĂU-LUCA
muzeograf, Muzeul Memorial „David Prodan”
din cadrul Direcției Patrimoniu Cultural Universitar a UBB
gerulanu@outlook.com

Există lucruri, ori persoane, ori evenimente, de care nu știi că ai nevoie decât atunci când te izbești de ele sau când, dimpotrivă, dau ele peste tine. Ai trăit în absența lor, însă odată ce ai ajuns să iei contact cu ele, să le cunoști, să afli și să înțelegi, nu ai cum să nu te întrebi de ce nu ți-au sărit în ochi adevăruri evidente și, ocazional, vitale. Dar fatalitatea condiției noastre de ființe (poate pe alocuri prea) gânditoare este că adesea trebuie să ni se indice și să ni se explice ceea ce se afla demult înaintea ochilor noștri. În cazul chestiunilor abstracte, faptul nu pare atât de straniu, că doar cu toții ne-am zgâit cândva la câte o problemă căreia nu-i dădeam de capăt, pentru ca soluția să ne apară ca din senin, sfidătoare și suverană, după un somn bun. Este mult mai tulburător, însă, a-ți da

seama că realitatea fizică pe lângă care ai trecut ani la rând, cu nonșalanță, ascundea mesaje, sensuri sau, cât o părea de prăfuit a spune, frumuseți nebănuite. De fapt, ca să fim cinștiți, nici nu ascundea, ci dimpotrivă, le exhiba cu ostentație, doar că puțini erau cei care aveau timp, dispoziție sau, pur și simplu, capacitate de a le observa.

Cartea istoricilor József Lukács și Claudia Septimia Sabău, *Patrimoniul arhitectural al Universității Babeș-Bolyai*, este un astfel de eveniment menit să atragă atenția asupra unor realități pe cât de importante, pe atât de fascinante, mai cu seamă că ele sunt, pe nedrept, trecute cu vederea de cei mai mulți dintre noi, ca și cum ar îndeplini doar o funcție utilitară, echivalentă cu a unor imobile oarecare. Este vorba de istoria și prezentarea a 13 clădiri și ansambluri incluse în patrimoniul universității clujene, unele (10) prezente și în Lista Monumentelor Istorice din județul Cluj. Selecția lor (din cele peste 100 de clădiri aflate în posesia ori în administrarea UBB) s-a operat în funcție de trei criterii, pe care autorii le exprimă explicit: să fie localizate în municipiul Cluj-Napoca, să se afle în proprietatea universității și, poate cel mai important aspect, să fie reprezentative pentru istoria cetății, atât prin rolul pe care l-au jucat în infrastructura universitară, cât și prin „aspectul și valoarea arhitecturală” (p. 13). Marcând un deceniu de existență a Direcției Patrimoniu Cultural Universitar al UBB, prezentul demers clarifică aspecte ignorate, uitate sau chiar

controversate din trecutul mai îndepărtat ori mai recent al urbei noastre, adresându-se atât publicului larg, cât și membrilor comunității academice interesați de acestea (să nu uităm că, așa cum menționează și rectorul Daniel David în cuvântul-înainte al volumului, amintita comunitate de peste 50.000 de oameni constituie un „oraș” în sine, al doilea ca mărime din județul Cluj și printre primele 13% din țară – p. 9).

Într-o abordare care favorizează limpezimea, atât a informațiilor, cât și a stilului, materialul prezentat este organizat cu o precizie farmaceutică. Fiecare capitol, dedicat unui imobil ori ansamblu imobiliar (Grădina Botanică „Alexandru Borza” sau Parcul Sportiv Universitar „Prof. Dr. Iuliu Hațieganu”), cuprinde o fișă de identificare (adresa, codul de identificare în Lista Monumentelor Istorice, denumirea istorică), o cronologie în care sunt marcate datele importante din existența acestuia, prezentarea sa extinsă, cu informații grupate în subcapitole tematice, dar și o necesară bibliografie selectivă, alături de sursele ilustrațiilor. Trebuie subliniat faptul că, dincolo de utilitatea și de ineditul informațiilor, volumul strălucește prin mulțimea și valoarea imaginilor, multe selectate din fonduri greu accesibile publicului larg (extrase din presă, cărți poștale, secțiuni din hărți). Dublate de calitatea tipografică ireproșabilă (hârtie, culoare, editare), de punctele focale abundente (blazoane, sigle, basoreliefuli, plăci comemorative, coloane, capiteluri, frontispicii etc.) și de comentariile care impresionează prin competență, fără a deveni stridente, aceste ilustrații cooperează la restabilirea unui chip instituțional și citadin peste care s-au așternut, pe alocuri, riduri ale unei memorii selective sau ezitante. Cartea devine obiect de valoare în sine. Nu rămâne doar un album care conține instantanee disparate, fie ele cât de interesante sau de utile, menite să illustreze contabilicește un text descriptiv, ci se îmbină organic într-o biografie a unei instituții care, din anumite puncte de vedere

și pe anumite segmente, se confundă cu a întregului oraș.

Istoria Clujului nu poate fi delimitată de istoria universităților sale, a căror tradiție coboară în timp până în 1581, anul fondării Academiei Claudiopolitane. Chiar dacă în prezent avem mai multe universități care conviețuiesc în acest spațiu urban, și chiar dacă, de-a lungul istoriei, factorul politic a condiționat infrastructura și activitatea acestor instituții, tradiția de veacuri a învățământului superior în Cluj-Napoca a avut foarte puține și scurte sincope. Citind descrierile imobilelor în care s-au desfășurat procesele de cercetare și de predare ne dăm seama, de fapt, cât de relevantă și de unificatoare este încărcătura istorică pentru o comunitate care depune, în acest sens, mărturie prin cea mai socială, dar și cea mai pragmatică dintre arte, arhitectura. Luând notă de procesul de creare și de metamorfoză a infrastructurii imobiliare a universității, pătrundem în spiritul și în mentalitatea unor vremuri care par, uneori, tăcute. Cunoscându-i pe marii oameni de cultură și de stat care, adesea, din proprie inițiativă și prin resurse proprii au instituit și au dezvoltat învățământul local și, prin aceasta, au contribuit decisiv la sporirea influenței și a valorii cetății pe care au iubit-o, înțelegem în mod profund cum istoria nu este neapărat o fatalitate, o pedeapsă ori o binecuvântare căzută din cer peste oameni și locuri, ci cum este ea înfăptuită la firul ierbii de cei care, așa cum afirma și marele istoric David Prodan, au tăria de caracter să și-o asume. Fie că s-au numit Báthory, Mikó sau Teleki, fie că au fost nobili, militari, oameni de afaceri ori intelectuali, fie că au fost catolici, protestanți sau ortodocși, fie că au avut înclinații conservatoare ori reformatoare, cei care au contribuit la edificarea excelenței în învățământ și cercetare pe tărâmurile transilvane rămân interconectați în osatura instituțională a universității. Personalitățile individuale au rămas înscrise în destinul clădirilor, care le-au purtat de-a lungul istoriei, fapt exprimat

astăzi prin denumirile populare, ori chiar colocviale sub care sunt cunoscute unele dintre aceste edificii (Casa Pákei, Vila Mikó, Dejerando, Vila Davida etc.).

Urmărind schimbările de statut prin care au trecut aceste clădiri, schimbări determinate de perioadele în care istoria a devenit mai tulbură (războaiele mondiale, interbelicul românesc, ocupația sovietică și regimul comunist), avem certitudinea că, dincolo de aceste frământări și chiar cutremure sociale, economice și culturale, ne rămân anumite jaloane care depun cheazășie pentru puterea de rezistență a intelectului, a adevărului, a frumosului. Evidențiind acest fapt, volumul degajă un optimism funciar oricărei întreprinderi intelectuale de anvergură, fără de care nu se poate construi niciun proiect de viitor. Există o satisfacție deplină în a descoperi suportul material al spiritului care l-a fasonat, l-a întrebuințat și l-a admirat, investindu-l cu simboluri nesupuse veștejirii.

Unele detalii, mai mult sau mai puțin cunoscute, aduc un plus de savoare acestei cărți care nu rămâne doar un catalog neutru de fișe imobiliare. Aflăm, de exemplu, că în Vila Pákei, care din 1951 a găzduit Institutul de Calcul al Filialei din Cluj a Academiei Române, condus de către Tiberiu Popoviciu, a fost instalat DACICC-1, primul

calculator electronic de fabricație românească (p. 82). Aflăm că Marianum (actualul sediu al Facultății de Litere) a fost prima construcție din oraș edificată din beton armat (p. 88). Aflăm că în imobilul în care acum își are sediul Facultatea de Drept a funcționat o cazarmă (de la începutul Primului Război Mondial până în august 1914), apoi un nou cămin studentesc (septembrie 1914 – ianuarie 1915), apoi Spitalul Militar K. u. K. din Cernăuți, refugiat la Cluj (din ianuarie 1915), pentru ca apoi să devină sediul Comisariatului Superior pentru Ungaria de Est al guvernului maghiar (noiembrie 1918 – ianuarie 1919), fiind în cele din urmă preluată de către autoritățile române, la 12 mai 1919 (p. 103).

Dincolo de rigoarea informației, de sobrietatea și de bunul-gust cu care este prezentată, autorii fac o demonstrație practică a felului în care un cetățean își poate iubi orașul, aducând un nou element binevenit în promovarea imaginii sale, în ceea ce are ea mai atractiv, înscriindu-se, astfel, în siajul personalităților care au contribuit nu doar la construcția unor clădiri, ci și a unei stări de spirit. Este vorba, în primul rând, de a recunoaște în mod obiectiv frumosul, mai mult decât de a exprima o simplă mândrie locală... Deși, la urma urmei, de ce nu?